

УДК 339.9

ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ІНСТИТУТІВ ДЕРЖАВИ В ГЛОБАЛІЗОВАНОМУ СВІТОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ.

*А. Ю. Архипов, д. е. н., професор, «Південний федеральний університет»,
Росія arx@rnd.runnet.ru,*

*Т. М. Черкавская, к. е. н, доцент, ДВНЗ «Національний гірничий
університет» t.cherkav@gmail.com*

*А. Н. Друзенко, ДВНЗ «Національний гірничий університет»,
alenadr1995@mail.ru*

Методологія дослідження. Результати отримані на основі таких методів: наукових узагальнень – при визначенні сутності тіньової економіки та виділення причин зростання її масштабів; кількісного аналізу – при визначенні домінуючих чинників тінізації господарської діяльності; аналізу і синтезу – при виділенні напрямів і методів державного регулювання тіньової економіки.

Результати. Тіньова економіка розглядається як феномен світового господарства, встановлюється її взаємозв'язок з інститутами держави в глобалізованому світі. В системі економічних, соціальних і правових причин зростання тіньового сектора економіки для різних груп країн правові чинники визначені як найбільш значущі. Виявлено та визначено домінуючі фактори тінізації господарської діяльності для пострадянських держав. Показані напрями регулювання тіньової економіки через інституціоналізацію податкової системи та зменшення стимулів уникнення оподаткування.

Новизна. На основі аналізу економічних, соціальних і правових чинників на масштаби тінізації економічних відносин доведено домінуючий вплив якості правового середовища на стійкість тіньової економіки.

Практична значимість. Результати дослідження можуть бути використані при удосконаленні механізмів державного протидії проявам тіньової економіки.

Ключові слова: тіньова економіка, держава, податкова система, нерівномірність розвитку економічних систем, світове господарство, глобалізація.

Література

1. Rostow W. W. *Politics and the Stages of Growth* / W. W. Rostow. – Cambridge, 1971. – 230 p.
2. Cardoso F. H. *Dependency and Development in Latin America* // Faletto Enzo / Paperback / University of California Press / 1990. – 334 с.
3. Де Сото Э. Иной Путь. Невидимая революция в третьем мире: Пер. издательства «Catallaxy», 1995. – 286 с.
De Soto E. *Inoy Put. Nevidimaya revolyutsiya v tretyem mire* [Another way. Invisible Revolution in the Third World]: Per. izdatelstva «Catallaxy», 1995. – 286 p.
4. A. Samir. *Imperialism and Unequal Development*, Monthly Review Press; 1996. – 184 p.
5. A. Samir. *Capitalism in the Age of Globalization. The Management of Contemporary Society*. St. Martin's Press; 1997. – 126 p.
6. Frey B. S. *Schneider Friedrich Informal and Underground Economy*//International Encyclopedia of Social and Behavioral Science, Bd. 12 Economics, Amsterdam Elsevier Science Publishing Company, 2000. – 654 p.
7. Kaufmann D., Kaliberda A. *Integrating the Unofficial Economy into the Dynamics of Post-Socialist Economies. A Framework for Analysis and Evidence* in Bratloziej Kaminski, ed., *The International Politics of Eurasia*. Vol., 8, *Economic Transition in Russia and the New States of Eurasia*, M. E. Sharpe, 1996. – P. 14–36.
8. Letter S., Tedstrom J. *Russia's Informal Economy: A Framework for Analysis*. RAND 1997. – 234 с.
9. Schneider F., Ernste D. *The Shadow Economy: An International Survey*. Cambridge University Press, 2003. – 268 p.
10. Барсукова С. Ю. Методы исследований и оценки теневой экономики // Вопросы статистики. – 2003 – № 5. – С. 12 – 24.
Barsukova S.Yu. *Metody issledovaniy i otsenki tenevoy ekonomiki* [Research methods and evaluation of the shadow economy] // *Voprosy statistiki*. – 2003 – № 5. – P. 12 – 24
11. Барсукова С. Ю. Неформальная экономика: экономико-социологический анализ. – М. : Изд. Дом ГУ – ВШЭ, 2004. – 344 с.
Barsukova S. Yu. *Neformalnaya ekonomika: ekonomiko-sotsiologicheskii analiz* [Informal Economy: Economic and Sociological Analysis]. – М. : Izd. Dom GU-VShE, 2004. – 344 p.
12. Головин С., Шохин А. Теневая экономика: за реализм оценок // Коммунист. – 1990 – № 1 – С. 51–57.
Golovnin S., Shokhin A. *Tenevaya ekonomika: za realizm otsenok* [The shadow economy: estimates for realism] // *Kommunist*. – 1990 – № 1 – P. 51–57.
13. Испровников В. О., Куликов В. В. «Теневые» параметры реформируемой экономики // Российский экономический журнал. – 1996. – № 8 – С. 12–26.
Isprovnikov V. O., Kulikov V. V. *«Tenevyye» parametry reformiruyemoy ekonomiki* [«Shadow» options reformed economy] // *Rossiyskiy ekonomicheskii zhurnal* – 1996. – № 8 – P. 12–26.
14. Косалс Л. Теневая экономика как особенность российского капитализма // Вопросы экономики. 1998. – № 10. – С. 16–23.
Kosals L. *Tenevaya ekonomika kak osobennost rossiyskogo kapitalizma* [The shadow economy as a feature of Russian capitalism] // *Voprosy ekonomiki*. 1998. – № 10. – P. 16–23.
15. Кремлев Н. Д., Сивелькин В. А. Система национальных счетов как отражение теневой экономики (вопросы оценки) // Вопросы статистики. 2001. – № 2. – С. 35–41.
Kremlev N. D., Sivelkin V. A. *Sistema natsionalnykh schetov kak otrazheniye tenevoy ekonomiki (voprosy otsenki)* [System of National Accounts as a reflection of the shadow economy (evaluation questions)] // *Voprosy statistiki*. – 2001. – № 2. – P. 35–41.
16. Латов Ю. В. Экономика вне закона. Очерки по теории и истории теневой экономики. – М. : МОНФ – 2001. – 288 с.
Latov Yu. V. *Ekonomika vne zakona. Ocherki po teorii i istorii tenevoy ekonomiki* [Economy out lawed. Essays on the Theory and History of the shadow economy]. – М. : MONF – 2001. – 288 p.
17. Радаев В. В. Теневая экономика в СССР и России: основные сегменты и динамика // Восток. – 2000. – № 1. – С. 89–97.
Radayev V. V. *Tenevaya ekonomika v SSSR i Rossii: osnovnyye segmenty i dinamika* [The shadow economy in the USSR and Russia: main segments and dynamics] // *Vostok*. – 2000. – № 1. – P. 89–97.
18. Жилина И. Ю. Социально-экономические проблемы коррупции (проблемно-тематический сборник). – М., 1998. – 127 с.

Zhilina I. Yu. *Sotsialno-ekonomicheskiye problemy korruptsii (problemno-tematicheskii sbornik)* [Socio-economic problems of corruption (problem-thematic collection)]. – М., 1998. – 127 p.

19. Суэтин А. Отмывание денег: угроза мировому сообществу? // Вопросы экономики. – 1999. – № 12. – С. 10–24.

Suetin A. *Otmyvaniye deneg: ugroza mirovomu soobshchestvu?* [Money laundering: a threat to the world community?] // *Voprosy ekonomiki*. – 1999. – № 12. – P. 10–24.

20. Абалкин Л. Четыре фактора неплатежей / Л. Абалкин // Экономические науки современной России. – 1998. – № 3. – С. 56–62.

Abalkin L. *Chetyre faktora neplatezhey* [Four factors defaults] / L. Abalkin // *Ekonomicheskiye nauki sovremennoy Rossii*. – 1998. – № 3. – P. 56–62.

21. Волков В. Силовое предпринимательство: Экономико-социальный анализ. – М. : ГУ-ВШЭ. – 2005. – 350 с.

Volkov V. *Silovoye predprinimatelstvo: Ekonomiko-sotsialnyy analiz* [Power Entrepreneurship: Economic and social analysis]. – М. : GU-VSHE. – 2005. – 350 p.

22. Базилюк А. В. Тіньова економіка в Україні / А. В. Базилюк, С. О. Коваленко; НДІ Мінекономіки України. – К., 1998. – 205 с.

Bazylyuk A. V. *Tinova ekonomika v Ukraini* [The shadow economy in Ukraine] / A. V. Bazylyuk, S. O. Kovalenko; NDI Minekonomiky Ukrayiny. – K., 1998. – 205 p.

23. Экономическая безопасность и теневая экономика / Г. В. Задорожный, П. А. Ивашенко, С. В. Тютюнникова. – Х. : ХИБМ, 1999. – 207 с.

Ekonomicheskaya bezopasnost i tenevaya ekonomika [Economic security and the shadow economy] / G. V. Zadorozhnyy, P. A. Ivashchenko, S. V. Tyutyunnikova. – Kh. : KhIBM, 1999. – 207 p.

24. Мазур І. І. Детінізація економіки України: теорія та практика: [Моногр]. / І. І. Мазур; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2006. – 239 с.

Mazur I. I. *Detinizatsiya ekonomiky Ukrayiny: teoriya ta praktyka* [Shadow Economy of Ukraine: Theory and Practice]: [Monogr]. / I. I. Mazur; Kyiv. nats. un-t im. T. H. Shevchenka. – K., 2006. – 239 p.

25. Архипов А. Ю., Богуславский В. Н. Институционализация теневой экономики в условиях глобализации. – Ростов Н/Д : Изд-во ЮФУ, 2007. – 240 с.

Arkhypov A. Yu., Boguslavskiy V. N. *Institutsionalizatsiya tenevoy ekonomiki v usloviyakh globalizatsii* [The institutionalization of the shadow economy in the context of globalization]. – Rostov N/D : Izd-vo YuFU, 2007. – 240 p.

26. Глинкина С. П. Теневая экономика в глобализирующемся мире // Проблемы прогнозирования. – 2001. – № 4 – С. 28–34.

Glinkina S. P. *Tenevaya ekonomika v globaliziruyushchemsya mire* [The shadow economy in a globalizing world] // *Problemy prognozirovaniya*. – 2001. – № 4 – P. 28–34.

27. Human Development Index 2013 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www/URL:hdr.undp.org/en/media/HDR_2013_RU.pdf](http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2013_RU.pdf). – Загол. с экрана.

28. World Economic Outlook. Regional Economic Outlook: Asia and Pacific. – May, 2012. – p.102 [Электронный ресурс] World Economic and Financial Surveys. – Режим доступа: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/reo/2009/apd/eng/areo0509.htm>. – 24.12.2013. – Загол. с экрана.

29. Failed States Index 2010 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: [www/URL:http://fundforpeace.org/global/?q=fsi-grid2010](http://www.fundforpeace.org/global/?q=fsi-grid2010). – 14.10.11. – Загол. с экрана.

30. Стиглиц Дж. Экономика государственного сектора: пер. з англ. А. Олійника, Р. Скільського / Дж. Стиглиц. – К. : Основи, 1998. – 854 с.

Stiglits Dzh. *Ekonomika derzhavnoho sektora* [Economics of Public Sector]: per. z anhl. A. Oliynyka, R. Skil's'koho / Dzh. Stihlits. – K. : Osnovy, 1998. – 854 p.